

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae
aliquot piaë, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

Haimo <Altissiodorensis>

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1551

VD16 H 222

Nemo potest duobus dominis seruire. Matt. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39335

na uerbi. Omnibus em̄ hominibus misericordia impēdenda est & doctrina fidei, imitādo patrē nostrum, q̄ solē suū oriri facit super bonos & malos.

Maxime autem ad domesticos fidei oportet bonum operari. Domestici dicuntur a domo, q̄ in una domo nutriuntur & conuertuntur. Ad om̄es quidē bonū debemus operari, hoc ē, ad hereticos, ad paganos: sed maxime ad illos, q̄ in una domo (id est, in unitate ecclesiæ) nobiscū sunt, & qui eandē fidē habent: & præcipue ad illos, qui uia rectitudinis nobis ostendunt uerbo & exēplo.

**DOMINICA XVI. POST PEN
teosten. Matth. V L.**

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Nemo potest duobus dominis seruire. Et reliqua.

Cum ad uni⁹ dei culturam dominus Iesus Christus mētes hominum puocaret, sciens humanam naturam deo simul & diabolo subditam esse non posse, ait inter cætera: [Nemo potest duobus dominis seruire.] Duo domini, deus & diabolus intelliguntur. Dominus enim a dominatu nomen accepit, q̄d

nomen illi specialiter conuenit, qui non solum gubernator, sed etiam conditor est totius creaturæ, qui est rex regum & dominus dominantium. Dia

bolus enim non proprie, sed abusiue dominus dictus est, eo quod diuini sui tyrannidis in eorum mentibus, qui ei per mala opera subduntur, exerceat. His ergo duobus dominis unus idemque homo, uno eodemque tempore seruire simul non potest: quia ualde inter se contraria sunt & diuersa, quae dominus praecipit, & diabolus suggerit. Verbi gratia dominus praecipit humilitatem, & diabolus suggerit superbiam: dominus uocat ad castitatem, diabolus persuadet luxuriam: dominus largitatis elemosynam imperat, diabolus auaritiam: dominus pacem, diabolus discordiam: dominus dilectionem, diabolus odium. Et ut cuncta breuiter concludam, dominus uocat ad uirtutes, diabolus ad uitia. Et ideo non est humana mens tam ampla & capax, ut utranque uoluntatem, utranque seruitutem in se simul retinere possit. Deditur enim Christus eorum suscipere seruitia, qui mentis collum iugo diaboli supponunt, teste Apostolo, qui ait: Quae conuentio Christi ad Belial? aut quae societas luci ad tenebras? aut quae pars fidei cum infidelis? Nulla. Et sicut alia scriptura ait: Nemo est qui utranque ualeat simul, & mittere manum suam in ambobus.

Iacob. 1. Hinc per Iacobum dicitur: Vir duplex animo, inconstans est in omnibus uis suis. Et per Isaiam prophetam: Vae peccatori terram ingrediendi duabus uis.

Ecci. 2. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Odiet uidelicet diabolum, & diliget Christum. Qui enim diligit deum, odit malum. Nemo enim tam ferre mentis est, qui se deum uerbis odire fateatur. Sed odire deum dicitur, qui eum non diligit, id est, qui eius praecipia non custodit, de quibus ipse

dicit. Quia uiderūt me, & odio habuerunt me gra-
tis. Qui autem contemnit deum, sustinet diabo-
lum durum & perniciosum dominum, quia nō so-
lum in perpetua pœna sed etiam in præsenti uita,
qui ei seruiunt, multa dura & aspera sustinēt. Sic-
ut enim onus Christi leue est & iugum suaue, ita
econtrario seruitus diaboli dura est & aspera. Vn-
de de his qui eius uoluntatem sequuntur, per Salo-
monem dicitur: Non enim dormiunt, nisi malefe-
cerint: nec capitur somnus ab oculis eorum, nisi
supplantaauerint. Et per prophetā: Ut inique age-
rent, laborauerunt. Sed quia diabolus hanc serui-
tutem maxime in eorum mētibus inuenit, qui aua-
ritia æstibus ardent, recte subditur:

Non potestis deo seruire & mammonē.

Mammona autem Hrbeice uel Syriace, Latī-
ne diuitiæ interpretatur. A quarū proprietate nō
longe societas Punicæ linguæ distat, quia Punicæ
mammon, Latine lucrū dicitur. Audiatur hoc aua-
rus, audiatur qui Christiano censetur nomine, & in-
telligat se deo simul & diuitijs seruire non posse.
Aliud est enim habere diuitias, & aliud seruire di-
uitijs. Qui enim diuitiarum dominus est, eas ut
dominus distribuit, implens illud quod per pro-
phetam dicitur: Dispersit, dedit pauperibus. iusti-
tia eius manet in seculum seculi. Qui autem earū
seruus est, non solum in acquirendis, sed etiam in
custodiendis sollicita seruitute torquetur. Et ideo
dū seruitute diuitiarū implicatus tenetur, a Chri-
sti seruitute euacuatur. Quia fluius dum in mul-
tis riuis diuiditur, a proprio alueo siccat. Vn-
de dominus ait in euangelio: Diuitiæ & uolupta-
tes suffocant uerbum, ut non ferat fructum. Hinc

Ioh. 15.

Pro. 4.

Iere. 9.

Psal. 112.

Matt. 13.

Iac. 4.

per Iacobū apostolū dicitur: Omnis q̄ uoluerit amicus esse seculi huius, inimic⁹ dei cōstituitur. Vnde eos q̄ Christo seruire desiderāt, dñs ad spontaneam paupertatem inuitat, cum subiungit, dicens:

Ideo dico uobis, ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis, neq; corpori uestro quid induamini. **I**ac̄i diceret: Quia non potestis deo seruire & mammonæ, ideo dico uobis, ne sol-

Mat. 5.

liciti sitis animæ uestræ. Beati enim pauperes spū, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Vbi fortassis simpliciores quærunt, utrum cibus iste ad animam pertineat, cum anima incorporea sit & inuisibilis, cibus autem uisibilis. Quibus respondendū est, q̄a anima in hoc loco pro præsentī uita ponitur, cuius sustentaculum est cibus & potus, somnus & uestimentum. **Q**uæritur autem quare dixerit, Ne solliciti sitis animæ uestræ quid manducetis, cū in laude uiri sancti dictum sit per Pro-

Psal. 127

phetam: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. Ad quod dicendū, quia in hoc loco dominus non laborem prohibuit, sed sollicitudinem uetuit. Laborare enim debet homo unde uiuat, non unde diues efficiatur, sicut primo homini dictum est: In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Hinc Apostolus discipulis suis præ-

Gen. 3.

cipit: Magis autē laboret unusquisq; operādo manibus suis q̄d bonū est, ut habeat unde tribuat necessitatē patiētib; . Et ne cōs humana de p̄sentis uitę sustentaculo dubitaret, adhuc subiunxit, dicē:

Ephe. 4.

Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam uestimentum?

Ac si diceret: Qui maiora præstitit dominus,

minora non negabit: qui dedit animam, dabit & cibum: & qui tribuit corpus, adjiciet uestimentum. Et ne mens humana sub fragilitatis occasione de presentis uitae necessitate causaretur, dominus de uolatilibus caeli exemplum adhibuit, dicens:

Respicite uolatilia caeli, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater uester caelestis pascit illa.

Ac si diceret. Si deus uolatilia caeli, quae animam irrationalem habent, absque aratri labore & sine sollicitudine merendi atque in horrea congregandi pascit, nequaquam hominem, ad imaginem & similitudinem tuam factum, fame perire patietur. Vnde & subditur:

Nonne uos magis pluris estis illis?

Quod non ad numerum, sed ad imaginem pertinet, quod est dicere: pluris estis illis, id est rationales, quia meliores estis illis. Alius enim euangelista per uolatilibus caeli specialiter coruos posuit, dicens: Respicite coruos. Tradunt enim physiologi, quia quando coruorum pulli, peccati fuerint, tandiu non a parentibus aluntur, quoad usque nigrescentibus plurimis similitudinem eorum in se formare ceperint.

Luc. 12.

Sed quia a parentibus relinquuntur, dei prudentia pascuntur, teste Psalmista qui ait: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.

Psal. 146

Vnde diuina uoce ad beatum Iob dicitur: Quis parat coruo escam suam, quando pulli eius ad deum clamant uagientes eo quod non habeant cibos? Si ergo tanta uolatilia, quae etiam hominibus superflua esse uidentur, deus fame perire non patitur, nullo modo hominem ad imaginem & similitudinem suam factum, fame perire patietur, nisi forte peccatis abundantibus

Iob 35.

sterilitas terræ iusto dei iudicio cōtra naturā acci-
dat, Psalmista teste qui ait: Non uidi iustum dereli-

Psal. 36. Etum, nec semen eius quærens panem. Et iterum:
Psal. 33. Nihil deest timē tibus deū. Quia dñs superi⁹ solici-
tudine prohibuerat, nūc etiā & uestimētorū super-
suam curam uerat, cum adiungit:

Quis autem uestrum cogitando potest ad-
ñcere ad staturam suam cubitū unum? & de
uestimento quid solliciti estis?

¶ Si ergo omnibus patet, quia nullus ad staturam
suam cubitum uel minimam partem a dicere po-
test: ille qui in mensura & pondere & numero cum
cetera disposuit, sicut dedit mensuram corporis pro-
ut uoluit, sic dabit & uestimenti necessitatem. Un-
de etiam ad carnalium hominum superfluitatem
conuincendam, de rebus minimis similitudinem
adhibuit, dicens:

Considerate lilia agri, quomodo crescūt,
non laborant, neq; nent. ¶ Hic lilia agri pro omni-
bus herbis posuit, q̄s deus omnipotens sine textri
cum labore mira uarietate depingit, alijs candidū
colorem præbens, ut lilijs: alijs rubicundum, ut ro-
sis: alijs purpureū, ut uiolis, int̄m ut nec Salomon
in omni gloria sua coopertus sit, sicut unū ex istis
id est, lilijs. Quoniam cum esset non solum poten-
tissimus, sed etiam omnium regum sapientissim⁹,
& disputasset de oibus herbis terræ a cedris libani
usq; ad hysopū q̄ egreditur de pariete, in omni glo-
ria sua nō potuit inuenire tale genus uestimēti, q̄d
esset cadidū ut liliū, rubicūdum ut rosa, purpu-
reū ut uiola. Sed q̄d tēporalis Salomō nō potuit in-
uenire in omni gloria sua, spiritalis noster Salomō

id est, dominus noster Iesus Christus, qui est uerus pacificus, habet in sua ecclesia, s. liliū in uirginibus, rosam in martyribus, uiolam in cōtinentibus. Et prudentissima cōparatione dominus iactantiam hominum redarguit, cum adiungit:

Si autem scenum agri, quod hodie est, & cras in clibanū mittitur, deus sic uestit, quanto magis uos minime fidei?

Ac si diceret: Si scenum agri, id est, herbas terre, q̄ ad abundantiam pluuiæ crescunt, & in ardore solis arefcunt, deus tanta uarietate & decore uestit, nec uos nuditate uel frigore perire patietur, quos ad imaginem suam & similitudinem creauit. Sed cum eos quibus loquitur, minimos fidei uocat, ostendit quia fides augmentum habet. Qui enim non credit, infidelis est qui autem perfecte credit, rectæ fidei est: qui uero ex parte credit, & ex parte non credit, minima est fidei. Et talis fides augmentum desiderat, sicut apostoli dño dixerunt: Domine, adauge nobis fidem. Et centurio ille, qui p puero rogaturus uenerat, cum audisset a dño: Credis? omnia possibilis credenti, respondit: Credo domine adiuua incredulitatem meam. Finita autem similitudine, ad nostram admonitionem iterum sermonem conuertit, cum ait:

Luc. 17.

Marc. 9

Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. ¶ Gentes dicit, alienos a fide, ethnicos & paganos, qui deum nesciunt, & uitam eternā non credunt, & ideo tantum de presentibus solliciti sunt, ut habeant quid manducent usque ad crapulam, & qd

bibant usq; ad ebrietatem, & quid induatur usq; ad iactantiam & superfluitatem. Nam preciosa uestis non nisi propter inanem gloriam requiritur. Vnde dominus in hoc loco bene iuxta alium euangelistam fertur dixisse: Et nolite in sublime tolli. Nobis autem, qui solliciti seruire debemus unitatem spiritus in uinculo pacis, & quorū spes in altera uita est, in quo nostram sollicitudinem ponere debemus, manifestat cum adiungit:

Luc. 12.

Scit enim pater uester q̄a his omnibus indigetis. ¶ Pater noster ille est, qui nō solum nos dignatus est creare, sed etiam redimere, & per spiritum sanctum suū regenerare. Cui quotidie in oratione dicimus: Pater noster q̄ es in celis, sanctificetur nomen tuū. Ille enim q̄ nos creauit, sciēs signum nostrum, & considerans fragilitatem nostrā, si nos p̄ æterna uita sollicitos esse uiderit, absq; magna sollicitudine uictū & uestimentū ministrabit. Ipse enim scit qd nobis necesse sit, antequā petamus eum. Nam in quo uelit nos esse sollicitos, & qd ab eo petere debeamus, ostendit cum ait:

Mat. 6.

Quærite ergo primū regnū dei & iustitiā eius, & hæc omnia adijcientur uobis.

¶ Primum autem, id est, p̄cipue regnum dei & iustitiam eius quærere monet: quia ante omnia & super omnia hoc petere, hoc quærere, hæc amare & desiderare debemus, ut regni cælestis participes simus. ¶ Notandū aut̄ quod non ait, Hæc omnia dantur uobis, sed adijciētur, ostēdēs illud esse principale bonū qd datur, id ē, regnum dei & iustitiam eius: hæc omnia quæ adijcientur, tantū in præsentī uita esse necessaria, id est, uictum & uestitum,